

Tlačová správa
1. augusta 2018, Bratislava

Spolupráca s našimi akademikmi v zahraničí môže pomôcť ich návratu

Jedným zo súčasných problémov slovenského vysokého školstva je, že mnoho slovenských vedcov a vysokoškolských (VŠ) učiteľov pôsobí v zahraničí a na Slovensko sa vracajú pracovať len sporadicky. Tito ľudia by mohli priniesť inovácie a prepojenie na medzinárodné akademické prostredie.

Projekt To dá rozum, ktorého cieľom je pripraviť ucelenú zmenu vzdelávania na Slovensku, sa v rámci jedného zo svojich prieskumov zamerlal na dôvody, prečo slovenskí vedci a VŠ učители zostávajú v zahraničí. Zistoval, ako vnímajú štátnu schému, ktorá by mala stimulovať ich návrat, čo sú pre nich najväčšie bariéry návratu a v akých oblastiach by mali záujem spolupracovať so slovenskými vysokými školami.

VŠ učители a vedci, ktorí pôsobia v zahraničí a zúčastnili sa prieskumu vo veľkej časti prípadov neodchádzali s úmyslom zostať v zahraničí. Pri odchode takto uvažovalo necelých 19 % respondentov. Avšak v súčasnosti sa nechce vrátiť už viac ako 43 % z nich. Najčastejším dôvodom, prečo sa respondenti rozhodli zostať v zahraničí bola vedecká a umelecká činnosť na vyššej úrovni, vyššie platové ohodnotenie, dostatok peňazí na vedeckú a umeleckú činnosť, či možnosť pracovať s kvalitnými vedcami a umelcami. Jedným z dôvodov bolo aj netransparentné rozdeľovanie grantových prostriedkov na Slovensku. Toto bola jedna z najdôležitejších príčin pre najmladšiu generáciu respondentov vo veku od 24 do 35 rokov.

Z hľadiska generačných rozdielov je tiež zaujímavé, že generácia nad 36 rokov išla do zahraničia častejšie až na doktorát a tí, čo majú nad 40 rokov sú dnes najmä v USA, Veľkej Británii, Rakúsku a Nemecku. Respondenti do 40 rokov sú najmä v Čechách a tí,

čo majú menej ako 35 rokov prvotne odišli do zahraničia už na bakalárske alebo magisterské/inžinierske štúdium. Až 60 % našich respondentov prvotne odišlo do zahraničia z dôvodu absolvovania VŠ štúdia, pričom u najmladšej generácie 24 až 30 rokov to bolo 73 %. Ukazuje sa, že štúdium na VŠ v zahraničí je pre našich respondentov stále viac vstupnou bránou pre budúce pôsobenie ako vedca alebo VŠ učiteľa v zahraničí.

Štátny program na podporu návratu odborníkov zlyhal

Na Slovensku funguje od roku 2015 Podporná schéma na návrat odborníkov zo zahraničia, ktorej cieľom je prilákať aj vedcov a VŠ učiteľov. „Táto schéma nie je veľmi úspešná. Za tri roky svojej existencie prilákala na slovenské vysoké školy len 14 odborníkov. Zároveň z pohľadu našich respondentov nie je dôvodom pre návrat,“ uviedla Renáta Hall, riaditeľka projektu To dá rozum. Schéma je podľa respondentov problematická najmä preto, že nerieši systémové problémy ako financovanie výskumných a umeleckých grantov, dostatočné platové ohodnotenie po skončení finančnej podpory zo schémy, ale ani absenciu kvalitných vedeckých tímov.

Ako uviedol Stanislav Lukáč, analytik To dá rozum pre vysoké školstvo: „V rámci prieskumu sme sa bližšie pozreli na to, čo sú pre našich respondentov najväčšie bariéry návratu a za akých okolností by sa na Slovensko vrátili.“

Medzi bariéry pre návrat na slovenské VŠ patria, podľa našich respondentov, okrem nedostatočného odmeňovania aj zle manažované pracoviská, nedostatok kvalitných spolupracovníkov, či nedostatok záujmu o prácu našich respondentov a jej ocenenie.

Ďalším zistením je, že pre slovenské VŠ nemusí byť jedinou cestou úplný návrat odborníkov na Slovensko. Dôležitá je aj spolupráca so slovenskými VŠ, ktorá môže viesť jednak k ich skvalitneniu cez prepojenie na medzinárodný akademický priestor a zároveň v budúcnosti možno aj k návratu vedca/VŠ učiteľa, ktorý sa počas spolupráce môže spolupodieľať na vybudovaní si podmienok pre svoj návrat. „Až 79 % našich respondentov má nejaký kontakt so slovenskými inštitúciami, pričom častejšie majú kontakt tí, ktorí uvažujú o návrate než tí, ktorí o návrate neuvažujú,“ dodáva Lukáč. Dôležitosť kontaktu ukazuje aj skutočnosť, že až 36 % respondentov, ktorí nemajú žiaden kontakt so slovenskými VŠ/inými výskumnými inštitúciami, vníma ako bariéru spolupráce fakt, že na slovenských VŠ nikoho nepoznajú. Zo zistení vyplýva, že existencia a intenzita kontaktu zvyšuje záujem o spoluprácu. Ďalšou významnou bariérou je, že našich vedcov a VŠ učiteľov v zahraničí nikto neoslovil na spoluprácu, či už za účelom hodnotenia žiadostí o granty, hodnotenia kvality vysokých škôl, alebo formovania verejných politík.

Tlačová správa
1. augusta 2018, Bratislava

Prieskum odhalil aj to, o akú formu spolupráce majú naši respondenti záujem. Okrem občasného prednášania, ktoré môže byť prvým krokom k hlbšej spolupráci, ich zaujíma aj systematickejšia spolupráca, ako napr. realizácia spoločných výskumných projektov, či písanie odborných článkov. Táto spolupráca môže prispieť k

skvalitneniu našich VŠ cez ich prepojenie s medzinárodnou vedeckou komunitou. Potešiteľné je, že väčšia časť našich respondentov už dnes spolupracuje na vedeckej tvorbe a na písaní článkov. Ďalšou dobrou správou je, že až 74 respondentov má záujem zapojiť sa do hodnotenia žiadostí o vedecké a umelecké granty a

44 do hodnotenia kvality slovenských VŠ. „Toto je veľmi dôležité zistenie, keďže v oboch týchto procesoch nám dlhodobo chýbajú nezávislé odborné kapacity a zapojenie slovenských odborníkov zo zahraničia v týchto oblastiach môže pomôcť celému systému vysokého školstva na Slovensku,“ prízvukuje Hall.

Zber dát

Dotazník, z ktorého sú použité dáta bol vytvorený na základe kvalitatívnych rozhovorov realizovaných v júni a júli 2017 s vedcami a VŠ učiteľmi, ktorí pôsobia, alebo pôsobili v zahraničí, vrátane držiteľov grantov zo štátnej schémy pre návrat odborníkov a na základe medzinárodnej štúdie MORE2. Zber kvantitatívnych dát prostredníctvom dotazníkov prebehol v máji a júni 2018. Dotazníkového

prieskumu sa zúčastnilo 197 respondentov vo veku od 24 do 66 rokov, z nich bolo 64 % mužov a 36 % žien. Respondenti pôsobia v 20 krajinách, najväčší počet bol v ČR, USA, Veľkej Británii, Nemecku, Rakúsku, Holandsku, Švajčiarsku, Fínsku a Švédsku. Vedné odbory boli vo vzorke zastúpené nasledovne: technické (24), prírodovedné (77), spoločenské a hu-

manitné (70), lekárske, zdravotnícke, farmaceutické (26). Z toho až 73 % respondentov pôsobí na vysokých školách, 22 % na iných výskumných inštitúciách a 5 % v praxi (vládne a mimovládne organizácie, súkromná sféra).

Kontakt pre médiá:

Milan Kisztner
NEUROPEA
kisztner@neuropea.com
+421 917 764 896

Projekt TO DÁ ROZUM realizuje MESA10, nezávislá, mimovládna organizácia. Cieľom projektu je po prvýkrát v histórii Slovenska navrhnuť ucelenú zmenu vzdelávania na Slovensku – od predškolskej výchovy až po vysoké školy. Návrhy na zmeny budú postavené výlučne na odborných dátach – hlbkovej analýze slabých stránok súčasného školstva na Slovensku, na ktorú budú nadväzovať odporúčania na ich odstránenie. Projekt má nestranný charakter. Všetky zistenia, analýzy a návrhy zmien, ku ktorým projekt dospeje, budú priebežne zverejňované a verejne dostupné.

Projekt je podporený z [Európskeho sociálneho fondu](#) prostredníctvom programu [Efektívna verejná správa](#).